

MEĐUNARODNOPRAVNI ASPEKTI ZAŠTITE I OČUVANJA OKOLIŠA

Razvoj međunarodnog prava
okoliša

Razvoj do Stockholmske konferencije 1972

- Međunarodno pravo zaštite i očuvanja okoliša dio je međunarodnoga prava koji se sustavno razvija tek u novije vrijeme, nakon **Konferencije UN o čovjekovom okolišu**, održane 1972. u Stockholmu, iako se prvi međunarodni ugovori o zaštiti i očuvanju okoliša zaključuju već u 19. stoljeću.

- Prvim međunarodnim ugovorima o zaštiti i očuvanju okoliša bile su obuhvaćene međunarodne rijeke i jezera.
- Nakon Bečkog kongresa 1815, u skladu s načelima utvrđenim na tom kongresu zaključen je niz međunarodnih ugovora o podjeli ribolovnih prava na rijekama, nadziranju plovidbe i o uređenju drugih načina upotrebe i iskorištavanja međunarodnih rijeka, u kojima se zalazi i u pitanja zaštite okoliša.

- Kasnije su u međunarodne ugovore o rijekama unijete i izričite klauzule koje se izravno odnose na onečišćenje i zabranjuje se izbacivanje otpada u granične vodene tokove.
- To su, primjerice, ugovori Velikog vojvodstva Badena i Švicarske iz 1869. i 1875., te Francuske i Švicarske iz 1880., i Italije i Francuske iz 1882., itd.

- Prvim međunarodnim ugovorom koji je sadržavao pravila o očuvanju ribljih vrsta u moru smatra se **britansko-francuski ugovor iz 1839. o definiranju granica isključivih ribolovnih prava u Engleskom kanalu.**
- U skladu s tim ugovorom usvojena su, na širem međunarodnom planu, detaljnija pravila o očuvanju ribljih vrsta.

- Prvi pokušaj da se međunarodnim mjerama zaštite kopnene divlje životinje bila je Deklaracija o zaštiti ptica korisnih za poljodjeljstvo, koju su 1875. potpisale Austro-Ugarska i Italija.

- Djelovanje država na međunarodnom planu usmjereno je na zaštitu i očuvanje okoliša jača krajem šezdesetih godina prošlog stoljeća pod utjecaj rastuće svijesti o potrebi zaštite i očuvanja okoliša.
- Na tu je svijest osobito utjecalo nekoliko događaja koji su odjeknuli i međunarodnoj zajednici:
- posljedice otrovanja živom ispuštenom u more u Minamata zaljevu i kasnije u drugim područjima Japana,
- posljedice upotrebe DDT-a u poljoprivredi,
- znanstvene spoznaje o utjecaju radioaktivnih tvari na okoliš, te
- nezgode tankera s katastrofalnim posljedicama na morski okoliš.

- Osobito je 1967. odjeknula prva velika pomorska katastrofa, nezgoda tankera Torrey Canyon. Taj se tanker pod liberijskom zastavom, tada treći po veličini na svijetu, nasukao blizu engleske obale, prepolovio zbog velikih valova i iz njega je isteklo oko 60.000 tona nafte.
- Usprkos svim poduzetim mjerama, naslage nafte nošene morskim strujama i vjetrom raširile su se na velike površine mora i gotovo potpuno uništile floru i faunu velikog područja jugozapadnog dijela engleske obale i dijela francuske obale te nanijele velike štete.

- Kroz te se događaje promijenilo poimanje onoga što se smatralo rutinskim rizikom i s velikom pažnjom, pa i panikom, počelo spoznavati i druge slične prijetnje.
- Postalo je jasno da nisu dovoljne samo jednostrane akcije država, propisi na nacionalnoj razini ili akcija ograničenog broja država, nego da je potrebno hitno sustavno, plansko i koordinirano djelovanje država na međunarodnoj razini.

Stockholmska konferencija 1972.

- U eri općeg buđenja svijesti o potrebi zaštite okoliša koje je nastupilo krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća, Ujedinjeni narodi sazvali su 1972. u Stockholmu **Konferenciju o čovjekovom okolišu.**
- Konferencija je održana 5-16. lipnja 1972, a razmjere opće zabrinutosti za čovjekov okoliš pokazao je veliki odaziv država – Konferenciji su prisustvovali predstavnici 113 država te brojnih međunarodnih organizacija pa je to bila najveća konferencija UN dotad održana.

- Na Konferenciji je usvojena
- Deklaracija o čovjekovom okolišu koja se je sastojala od dvadeset i šest načela za zaštitu, očuvanje i poboljšanje čovjekova okoliša te
- Akcijski program koji je sadržavao 109 preporuka za konkretne akcije država.

- Načelima i preporukama Stocholmske konferencije istaknuta je opća dužnost država da štite okoliš te dužnost da ne uzrokuju štetu okolišu drugih država i okolišu koji je izvan granica nacionalne jurisdikcije.
- Ujedno je istaknuta potreba suradnje država u primjeni postojećih međunarodnih ugovora posvećenih zaštiti okoliša te u izradi novih ugovora kojima će biti obuhvaćeni svi izvori i načini onečišćenja okoliša.

- Načela i preporuke Stockholmske konferencije nisu bili obvezni (to je kategorija tzv. "mekog prava").
- No, uobičajena je praksa država pri reguliranju novih oblasti međunarodnog prava da putem deklaracija, preporuka i sličnih međunarodnih dokumenta koji ne sadrže obvezna pravna pravila najprije odrede opća, vodeća načela i definiraju osnovne ciljeve, koji će s vremenom biti usvojeni u obliku ugovora ili se razviti u običajno pravo, dakle postati obvezna pravna pravila.

- Tu su praksu slijedile države i pri izgradnji međunarodnih pravnih pravila za zaštitu i očuvanje okoliša.
- Konferencija u Stockholmu, iako na njoj nije usvojen međunarodni ugovor, uspjela je stvoriti novu kolektivnu atmosferu suradnje između država i bila prvi ozbiljan korak u izgradnji međunarodnog prava okoliša.

- U tom novostvorenom ozračju suradnje, nakon Stockholmske konferencije zaključen je niz međunarodnih ugovora posvećenih zaštiti i očuvanju okoliša, koji su razrađivali načela i preporuke te konferencije.
- Ujedno je, na osnovu preporuka te konferencije, već krajem 1972. Opća skupština UN osnovala novu međunarodnu ustanovu – Program za okoliš UN (kratica UNEP – United Nations Environment Program) da bude središte i koordinator aktivnosti zaštite i očuvanje okoliša u sklopu sustava UN.

Obilježja međunarodnih ugovora zaključenih nakon Stockholmske konferencije

- Međunarodni ugovori zaključeni nakon Stockholmske konferencije i u skladu s njenim načelima i preporukama mogu se podijeliti prema više kriterija:
  2. razini međunarodnopravne regulacije,
  3. predmetu zaštite te,
  4. načinu reguliranja zaštite i očuvanje okoliša.

- Prema razini međunarodnopravne regulacije, međunarodne ugovore dijelimo na :

b) globalne,

c) regionalne ,i

d) subregionalne

- Većina međunarodnih ugovora koji su zaključeni nakon Stockholmske konferencije bila je regionalnog karaktera.
- Razlozi su u brojnim prednostima regionalnog pristupa zaštiti i očuvanju okoliša, barem u pogledu nekih izvora onečišćenja.
- U osnovi, svaka regija zahtijeva specifičan pristup problemima zaštite okoliša zbog svog karakterističnog industrijskog i gospodarskog razvoja.

- Drugi kriterij prema kojem se razlikuju međunarodni ugovori zaključeni nakon Stockholmske konferencije jest **predmet zaštite**.
- Prema tom kriteriju razlikujemo :
  - međunarodne ugovore posvećene zaštiti biološke raznolikosti i zaštiti prirode, zatim
  - one koji uređuju zaštitu pojedinih dijelova prostora (tla, slatkih voda, mora, atmosfere) te
  - ugovore koji reguliraju proizvodnju, upotrebu, odlaganje i promet škodljivim tvarima (primjerice, prijevoz opasnih i škodljivih tvari morem, prekogranični promet opasnih tvari, i sl.)

- Ovisno o predmetu zaštite, razlikuje se i **način regulacije**.
- Iako bi, idealno gledajući, potpuna zaštita okoliša zahtijevala potpunu zabranu unošenja u okoliš svih štetnih tvari, to je, na sadašnjem stupnju razvoja, neostvariv cilj te međunarodni ugovori posvećeni zaštiti pojedinih dijelova prostora strogo ograničavaju unošenje u okoliš štetnih tvari.
- Osnovno je načelo zabrana emisije i odlaganja najštetnijih tvari, dok se emisija i odlaganje manje štetnih tvari ograničavaju na količine koji se mogu prirodnim procesima razgraditi i učiniti neškodljivim.

- Ugovori posvećeni biološkoj raznolikosti mogu se podijeliti na one koji se bave zaštitom i one koji se bave očuvanjem.
- Cilj prvih jest sprječavanje nestanka vrsta koje su ugrožene, dok se drugima obično uređuje takav način iskorištavanja pojedinih vrsta – koje još nisu ugrožene – koji neće izazvati njihovu ugroženost i istrebljenje.
- Ugovori posvećeni opasnim i štetnim tvarima uređuju upotrebu, odlaganje i promet škodljivim tvarima na način koji neće štetiti zdravlju ljudi i okolišu.

- Glede same tehnike međunarodnopravne regulacije, valja reći da je UNEP u sklopu svojeg **Programa za regionalna prava mora** uveo model tzv. **okvirne konvencije i dodatnih protokola**, model koji je osamdesetih godina prevladao u uređivanju zaštite i očuvanja okoliša.

- **Okvirnom konvencijom**, kojom stranke preuzimaju općenite obveze, stvara se pravni okvir za postupno usvajanje dodatnih **protokola** s detaljnim i konkretnim obvezama stranaka.
- Time se omogućuje postupno reguliranje određenih problema, prvo preuzimanjem općenitih obveza, a zatim, kad za to sazriju uvjeti, i usvajanjem dodatnih instrumenata s precizno utvrđenim obvezama stranaka.
- Do usvajanja dodatnih instrumenata stranke su vezane općim odredbama okvirne konvencije koje su, iako općenite, obvezne.

- Intenzivni industrijski razvoj izazvao je pojavu tzv. **druge generacije problema vezanih za okoliš** (primjerice, klimatske promjene, oštećenje ozonskog omotača, suše, uništenje šuma, prijetnje održanju biološke održivosti), koji nisu bili obuhvaćeni načelima i preporukama Stockholmske konferencije niti međunarodnim ugovorima zaključenim nakon te konferencije.

- Rješavanje tih problema nametalo je sasvim nov pristup, naime izravno uključivanje zaštite i očuvanja okoliša u planove razvoja.
- S tim u vezi izgrađuje se tzv. **koncept održivog razvoja** koji nakon izvješća Svjetske komisije za okoliš i razvoj 1987. postaje glavnim pojmom i idejom vodiljom novog pristupa zaštiti i očuvanju okoliša.

A što nama znače pojmovi : održivost, održivi razvitak

- **U znanosti o okolišu, termin “održivost” može se pratiti unatrag do Meadows-a (1972) koji kaže: ”moguće je izmjeniti trendove rasta i ustanoviti uvjete ekološke i ekonomske stabilnosti koji su održivi u budućnosti”.**

Na Konferenciji o održivom razvoju o osjetljivim krškim terenima koja je prije 7 godina održana u Portorožu u Sloveniji u organizaciji Radne grupe NATO-a spomenuto je i dokumentirano, da je do tada, 5 godina nakon Konferencije o održivom razvoju u Riu i 10 godina nakon najpoznatije tzv. definicije Bruntlandove komisije, ukupan broj definicija u upotrebi - u različitim područjima koje održivi razvoj smatraju svojom strategijom -67.

Naravno da to govori prije svega o kompleksnosti samog problema ali i o zadiranju strategije održivog razvoja u gotovo sve segmente ljudskih djelatnosti.

- Ipak početak koncepcije ekološki održivog razvoja nalazi svoje korijenje u izvještaju:

“Naša zajednička budućnost” (“Our Common Future”) United Nations Commission on Environment and Development, znanoj kao Brundtlandova komisija, prema norveškoj premijerki Gro Harlem Brundtland (Bruntland, 1987) koja definira **održivi razvoj** kao :

“razvoj koji zadovoljava potrebe i aspiracije sadašnjosti bez ugrožavanja mogućnosti i potreba budućih generacija”.

- “Naša zajednička budućnost” ne pravi razliku između politike razvoja i politike zaštite okoliša.
- Pojam “održivost” obuhvaća ukupni okoliš, socijalni sklop zbivanja i druge moguće čimbenike kakvoće življenja.
- Tako pojam “održivost” ulazi u područje gospodarstva, okoliša i prava.

Održivi razvitak po Kinlawu

Održivo djelovanje je proces, koji se temelji na podacima i zahtjeva konkretne informacije, dobivene mjerenjem i istraživanjem, informacije o djelovanju na okoliš organizacija te izvješća o tom djelovanju (informiranje javnosti).

Kinlaw, 1993

Održivi razvitak po Kinlawu

Održivo djelovanje je tehnološko uzajamni proces; zahtjeva, da organizacija razvije partnerstva sa vladama, drugim organizacijama vlasti, obrazovnim ustanovama, institucijama koje se bave istraživanjem i razvojem, korisnicima usluga i kupcima, a sve sa namjenom otkrivanja i usvajanja načina za poboljšanje održivog djelovanja.

Kinlaw, 1993

Načela održivog razvitka- elementi promidžbe

- Stavljanje ljudi u centar zbivanja – antropocentrični koncept;
- Promatranje procesa u dugoročnom terminu;
- Vođenje računa o izdacima i primanjima- koncept profitabilnosti;
- Stvaranje otvorenog i stabilnog ekonomskog sustava;
- Suzbijanje siromaštva i socijalne isključivosti;

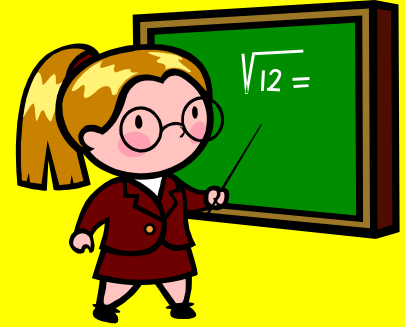
Načela održivog razvoja- elementi promidžbe - nastavak

- Respektiranje prirodnih limita/granica;
- Načelo opreza;
- Korištenje znanstvenih saznanja;
- Dostupnost i informiranje javnosti;
- Načelo “zagađivač (“onečišćivač) plaća.

Koncept održivog razvoja - integralni pristup

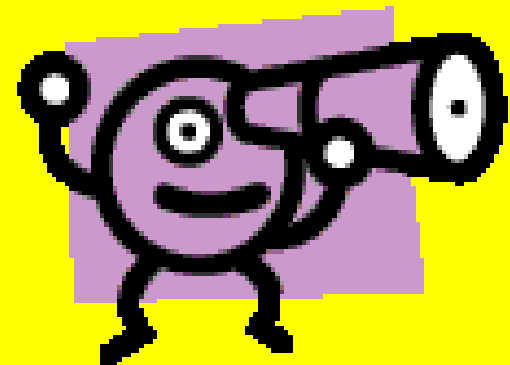

NOVA ZNANOST?

- Nedavno je UNESCO predložio usvajanje ideje o novoj znanosti :

Znanosti o održivosti

- Godine 1992., od 3. do 14. lipnja održana je u Rio de Janeiru povijesna konferencija UNCED-a o daljnjem razvoju cjelokupnog čovječanstva, na kojoj su sudjelovali izaslanici iz 179 država i više stotina predstavnika raznih nevladinih udruga.

- Na navedenom je skupu usvojeno pet dokumenata:
  - 2) Rio deklaracija o okolišu i razvoju,
  - 3) Agenda 21 (radni program za 21. stoljeće),
  - 4) Okvirna konvencija o klimatskim promjenama,
  - 5) Konvencija o biološkoj raznolikosti, i
  - 6) Deklaracija o šumama.

ZAŠTO JOHANNESBURG (10 GODINA) NAKON RIA?

- Pet je dokumenata doneseno u Riu.
- Prvi, **Agenda 21** je dokument kojom se je međunarodna zajednica složila oko programa nakon 1992 sve do u 21 stoljeće i uspostavila prioritete za očuvanje i upravljanje resursima razvoja. Agenda 21 je programska politička deklaracija Ria.
- Drugi dokument uspostavlja 27 principa za aktivnosti u okolišu i razvoju tzv. **Rio deklaracija o okolišu i razvoju**
- Treće, je **Dokument o očuvanju šuma**
- U dodatku su o dvije konvencije, **Konvencija o bioraznolikosti i Konvencija o klimatskim promjenama.**

- ***Rio deklaracija o okolišu i razvoju*** formulira 27 osnovnih načela globalne politike zaštite okoliša, od koji neka, primjerice, glase:
  - *“U održivom razvoju stoje ljudi u središtu pozornosti. Oni imaju pravo na zdrav i produktivan život u skladu s prirodom”.*

- U Deklaraciji iz Rija doneseno je još jedno važno načelo – **načelo zajedničke, ali diferencirane odgovornosti država.**
- U skladu s tim načelom različiti udio razvijenih zemalja i zemalja u razvoju u degradaciji okoliša treba se odraziti i u obvezama svake od tih kategorija zemalja.

- Drugi spomenuti dokument, Agenda 21 središnji je dokument koji obrazlaže politiku zaštite okoliša Ujedinjenih naroda u ova četiri poglavlja :

II. Socijalna i gospodarska dimenzija;

III. Održavanje i gospodarenje resursima u službi razvoja;

IV. Jačanje uloge važnih društvenih grupa; te

V. Mogućnosti realizacije

- Uz tih pet dokumenata Rio summit je ustanovio **Komisiju za održivi razvoj (CSD)** pod okriljem **UN ekonomskog i socijalnog komiteta (ECOSOC)**.
- CSD je glavni organizator priprema za Johannesburg

- Napredak u ispunjenju ciljeva iz Ria je bio sporiji od utvrđenog i čak u velikom broju područja uvjeti su i gori nego 1992.
- Jedan od razloga je da su sredstva potrebna za provedbu Agende 21 nedostatna. Službena sredstva odvojena za tu namjenu čak su pala od 0,35% GDP zemalja donora u 1992. na 0,22% u 2000.
- Drugi je razlog da je neodrživa proizvodnja i potrošnja u industrijskim zemljama ostala praktički i najvećim dijelom neizmijenjena.
- Treći je razlog sve slabija politička predanost ideji održivog razvoja. Primjer za to je, primjerice povlačenje SAD iz procesa Kyoto protokola.

- **Johannesburg stoga nije početak procesa uspostave filozofije održivog razvoja; početak je Summit o Zemlji u Riu. Ali Johannesburg svakako nije ni zaključni korak ka tom cilju.**
- **Medutim, u nekim aspektima Skup iz Rija bitno se razlikuje od Johannesburga, prvenstveno utoliko što je politička klima 2002. godine bitno drugačija od one prije deset godina.**

DOKUMENTI SUMMITA U JOHANNSEBURGU

- Šefovi država vlada trebali su na Summitu u Johannesburgu usvojiti 3 dokumenta:
- **Političku deklaraciju** kojom države članice UN-a preuzimaju nove obveze u primjeni održivog razvoja;
- **Plan provedbe** radi daljnje provedbe *Agende 21*, kojom se usmjerava primjena održivog razvoja na nacionalnoj razini i
- **Partnerske inicijative** u kojima se navode primjeri konkretne suradnje između javnog i privatnog sektora.

- Za razliku od **Političke deklaracije i Programa djelovanja** (tzv. **rezultati I. vrste**) o kojima se intenzivno pregovaralo u Johannesburgu, o **Partnerskim inicijativama** nije bilo pregovora (tzv. **rezultati II. vrste**).
- Politička deklaracija (na prethodnim pripremnim sastancima predložena u 84 točke) prihvaćena je na Summitu kao predsjednička izjava, a ne dokument potpisan od sudionika, a i bitno je skraćena (na 34 točke).

- Provedbeni plan prihvaćen je manje-više neizmijenjen u odnosu na prethodno dogovoreno.
- Na Summitu je prihvaćene 220 partnerskih inicijativa uz 60 na Summitu novih najavljenih

NEKE OSNOVNE INFORMACIJE O SUMMITU FAQ

- **Koliko je ljudi prisustvovalo summitu?**

Države učesnice summita akreditirale su oko 22.000 članova. Oko 10.000 delegata (uključujući posebne delegate zemalja članica, međuvladine organizacije, službene promatrače, članove specijaliziranih agencija o njima sličnih organizacija, članove različitih komisija, i sl.) akreditirano je direktno od UN.

tzv. **Glavne grupe** (Organizacije žena, Organizacije djece i mladeži, Urođeničke udruge domorodaca, NGO, Razni duhovni autoriteti, Predstavnicu radnika i sindikata, Predstavnicu biznisa i industrije, Predstavnicu znanstvene, tehničke i tehnološke zajednice, Predstavnicu poljoprivrednika , i sl.) bile su predstavljene s oko 8.000 članova (1.600 u Riu)

Oko 4.000 predstavnika medija službeno je prisustvovalo skupu (9.000 u Riu).

Ove se brojke odnose na, po raznim osnovama, službeno akreditirane osobe. Smatra se da je broj ljudi tih dana prisutno u JAR zbog Summita bio oko 70.000 pa čak, prema nekim medijima, i do 100.000.

- Koliko je zemalja, predsjednika država i vlada prisustvovalo Summitu?
- Summitu je prisustvovalo 202 zemlje + EU (predstavljena kroz zemlje članice ali i kao zasebna organizacija-sudionik) (172 u Riu). 100 zemalja bilo je zastupljeno predsjednicima država ili vlada (120 u Riu), a ostali uglavnom ministrima zaštite okoliša, ministrima vanjskih poslova ili gospodarstva ili slično. Svaka je država, prema preporuci UN, trebala u svom članstvu imati i predstavnike NGO-a.

- **Kako je bio poslovni sektor zastupljen na Summitu?**
- Preko 2.000 predstavnika poslovnog sektora učestvovalo je u radu Summita ili paralelnim događanjima. Poslovne su grupe predstavljale oko 700 kompanija i 60-70 predstavnika raznih poslovnih grupa.

- **Koliko je partnerskih inicijativa uspostavljeno za vrijeme Summita i u kojoj vrijednosti?**

Preko 220 partnerskih inicijativa s predviđenih oko 235 milijuna US\$ identificirane su na samom Summitu i njih 60 novih najavljeno uključujući i glavne inicijative pokrenute od US, Japana, UK, Njemačke i EU.

- **Kakav je status Kyoto protokola nakon Summita**

Zemlje koje su dosad ratificirale Kyoto protokol na Summitu su vršile snažan pritisak na one koje to nisu učinile da taj protokol ratificiraju. Do 4.rujna protokol su ratificirale 94 zemlje; zemlje kao što su to Kina, Indija, Brazil i Tajland učinile su to na samom Summitu, a Rusija i Kanada dale su čvrsta obećanja da će to učiniti u najskorijoj budućnosti što bi omogućilo da se dostigne protokolom određeni limit od 55% ukupne emisije ugljikovog dioksida u referentnoj 1990-toj godini. Protokol zahtjeva i minimalni broj zemalja od 55 koji je davno dostignut ali limit postotka emisije se tek očekivao (i to prije svega ako se ispune obećanja Rusije i Kanade) postići. I protokol tada stupa na snagu 90 dana nakon potrebnih ratifikacija.

- Ukupna emisija ugljikovog dioksida koja se emitira u 94 zemlje koje su do sad ratificirale protokol uključujući zemlje EU i Japan iznosi (podaci za 2002)

37,1% ukupne svjetske emisije u referentnoj godini.

Udjeli emisije ugljikovog dioksida u 1990. je sljedeći:

US	36.1 %
EU	24.2 %
Rusija	17.4 %
Japan	8.5 %
Kanada	3.3 %
Australija	2.1 %

WSSD je poseban dio Plana implementacije posvetio upravo klimatskim promjenama i značaju Kyoto protokola.

- **Što će sa sada, nakon Summita dogoditi sa Komisijom za održivi razvoj (CSD) i kako i kada će njezin rad u budućnosti biti određen?**

Na Summitu je donesena jednoglasna odluka predstavnika država da se uloga Komisije mora pojačati, uključujući njezinu ulogu u procesu monitoringa provedbe dogovorenog i preispitivanja nekih odluka kada one sažive u praksi.

- Komisija će fokusirati svoj rad na daljnju provedbu Agende 21 i to izvješćima sa svojih sastanaka u najmanje svake dvije godine s time da će datum prvog sastanka odnosno izvješća Komisije o provedbi odluka iz Johannesburga biti određen na 57 zasjedanju Glavne skupštine UN još te iste godine.

Ciljevi EU u Johannesburgu

- Zbog teških političkih okolnosti, Europska unija preuzela je teret zagovarivanja ideja održivog razvoja u Johannesburgu utvrđivanjem i tzv. **Europskog mandata**
- Prilikom pripreme za Summit, Komisija za pripremu summita EU je izdala dva posebna Priopćenja: prvo, iz veljače 2001. pod nazivom “Deset godina nakon Rija: priprema za Svjetski skup o održivom razvoju 2002 godine”, te drugo iz veljače 2002. pod nazivom “Na putu globalnog partnerstva za održivi razvoj”.

- Na temelju ovih Priopćenja Vijeće Europe je u 2001. i 2002. Usvojilo nekoliko grupa zaključaka kojima Europska unija definira svoju pregovaračku platformu za Svjetski skup. Posebno treba istaknuti zaključke Vijeća za razvoj od 30. svibnja 2002. u kojima se posebno navode prioritete EU. Uz to, Europski parlament iznio je svoje mišljenje i u Rezoluciji koja je usvojena 16. svibnja 2002.

- **Europska unija** zalagala se za demonstriranje stvarne želje za rješavanje problema tako da se u Provedbenom planu utvrde zadaci koje je moguće kvantificirati, s rokovima i mehanizmima praćenja.
- Jedan od tih zadataka je i u području zamijene 10 % neobnovljivih izvora energije obnovljivim izvorima energije u određenom vremenskom periodu. Ciljevi EU vezani uz energetiku obuhvaćeni su zaključkom Vijeća od 30. svibnja 2002

- Danas je poznato da obnovljivi izvori energije čine svega 13,6 % globalne energetske produkcije (hidroenergetski izvori : 6,6%, tradicionalni izvori – drvo i briketi, otpad životinja i ostaci vegetacije, ostaci od šećerne trske i sl.,: 6,4%, biomasa : 0,4%, vjetar : 0,04%, sunčeva energija : 0,009%, geotermalna energija : 0,12%).

- Iako u konačnici EU nije uspjela u nastojanju da obnovljivi izvori energije postanu jedan od zadataka u okviru Plana djelovanja, uspjelo se je postići suglasnost o hitnom i održivom povećanju udjela obnovljivih izvora energije na globalnoj razini.
- Postignut je i sporazum i o poduzimanju zajedničkih aktivnosti kojima će se siromašnima omogućiti korištenje energije.
- Ovakvi će se sporazumi redovito ocjenjivati i pratit će se njihovo ostvarivanje.

- Osim toga, Europska je unija pokrenula osnivanje “koalicije spremnih” za primjenu obnovljive energije. Uključene su zemlje i regije koje su voljne same sebi postaviti ciljeve i rokove u kojima će povećati udio obnovljive energije u ukupnoj energiji.
- Ova koalicija nastavit će vršiti pritisak na one koji nisu voljni poduzeti takav korak, pa se očekuje da će dati novi zalet razvoju obnovljive energije u cijelom svijetu. Važno je što će ta koalicija postaviti donje umjesto gornjih ciljnih graničnih vrijednost upotrebe obnovljive energije.

Glavni rezultati Johannesburškog Summita

- Summit je ponovo potvrdio održivi razvoj kao središnju točku međunarodnog dnevnog reda i dao novi zamah globalnoj akciji na suzbijanju siromaštva i zaštiti okoliša.
- Summit je pridonio širem i boljem razumijevanju održivog razvoja, a posebice važnim sponama koje povezuju siromaštvo, okoliš i korištenje prirodnih izvora.
- Vlade su se dogovorile i ponovo preuzele konkretna zaduženja i zadatke vrlo širokog raspona kako bi se postigla učinkovitiju provedbu ciljeva održivog razvoja.

- Pitanja energije i higijene bila su kritične točke pregovora i rezultata Summita u većoj mjeri nego na prijašnjim međunarodnim sastancima o održivom razvoju
- Podrška dana osnivanju svjetskog fonda solidarnosti za iskorjenjivanje siromaštva bila je pozitivan korak naprijed.
- Africi je poklonjena je posebna pažnja i podrška međunarodne zajednice kako bi svoje napore bolje usredotočili na pitanje razvojnih problema Afrike.

- Gledištima civilnog društva poklonjena je posebna pozornost u znak priznanja za ključnu ulogu koju će imati u provedbi rezultata i promoviranju partnerskih inicijativa. Na Skupu je sudjelovalo više od 8.000 predstavnika civilnog društva, a podupirali su ih paralelni događaji pripadnika većih skupina poput NGO-a, žena, urođenika, mladih, poljoprivrednika, sindikata, poslovnih vođa, predstavnika znanstvene i tehnološke zajednice i lokalnih vlasti te predsjednici vrhovnih sudova različitih zemalja.

NEKI OD ZADATAKA SUMMITA KOJE UTVRĐUJE PROVEDBENI PLAN

- Iz opsežnog Provedbenog plana (74 stranice teksta) mogu se izdvojiti sljedeći osnovni zadaci koje utvrđuje plan:
- Do 2015. godine smanjiti na polovicu broj ljudi kojima su osnovni sanitarni uvjeti nedostupni - danas je to tri milijarde ljudi, što je pola svjetskog stanovništva. Ovaj zadatak sukladan nastojanju da se osigura čista voda, što je jedan od Ciljeva milenijskog razvoja.

- **Obveza da se do 2020. smanji štetan utjecaj proizvodnje i upotrebe kemikalija na ljudsko zdravlje i okoliš.**
- **Obveza da se obustavi propadanje ribljeg fonda i da se najkasnije do 2015. obnovi do održive razine.**
- **Obveza da do 2005. počne provedba nacionalnih strategija održivog razvoja.**

- Obveza da se do 2010. zaustavi nestajanje biološke raznolikosti, kako su se strane potpisnice Konvencije o biološkoj raznolikosti već suglasile.
- Važan dio Provedbenog plana predstavlja i obveza koja je na summitu izražena i kao sporazum o utvrđivanju desetgodišnjeg okvira za programe održive potrošnje i proizvodnje, uz vodeću ulogu industrijaliziranih zemlja.

- Po pitanju globalizacije, Provedbenim planom Summit se suglasio o konkretnim aktivnostima kojima se povećava uloga trgovine u održivom razvoju, primjerice poticanjem trgovine ekološki neštetnim i organskim proizvodima iz zemalja u razvoju i jačanjem međunarodnih aktivnosti vezanih uz korporativnu odgovornost.

- Na Summitu i u njegovom Planu provedbe veliko je značenje pridodano konceptu partnerstva vlada, poslovnog svijeta i civilnog društva. Više od 220 primjera takvog partnerstva (u vrijednosti od 235 milijuna \$) dogovoreno je prije Skupa, a različite su zemlje najavile oko 60 novih partnerstva za vrijeme Summita.

**SOS message
from:**

Think about
what is good
for our
planet, AND
DO THAT!!!

Sonia, Spain

**Najvažniji međunarodni
ugovori
posvećeni
zaštiti i očuvanju okoliša**

Međunarodne konvencije

- Kao i svi drugi međunarodni ugovori, i ugovori o zaštiti i unapređenju okoliša prolaze zakonom strogo propisanu proceduru koja se sastoji u :
  - 2) Potpisivanju konvencije (međunarodnog ugovora) čime se izražava spremnost prihvaćanja odredbi konvencije, i zatim
  - 3) Ratifikacija konvencije potvrđivanjem u Hrvatskom saboru i objavljivanjem u službenom glasilu, Narodnim novinama- dijelu Međunarodni ugovori, čime konvencija stupa na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku.
  - 4) Ako je konvenciju potpisala bivša SFRJ, Republika Hrvatska postaje stranka konvencije (odnosno konvencija stupa na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku) na temelju notifikacije o sukcesiji).

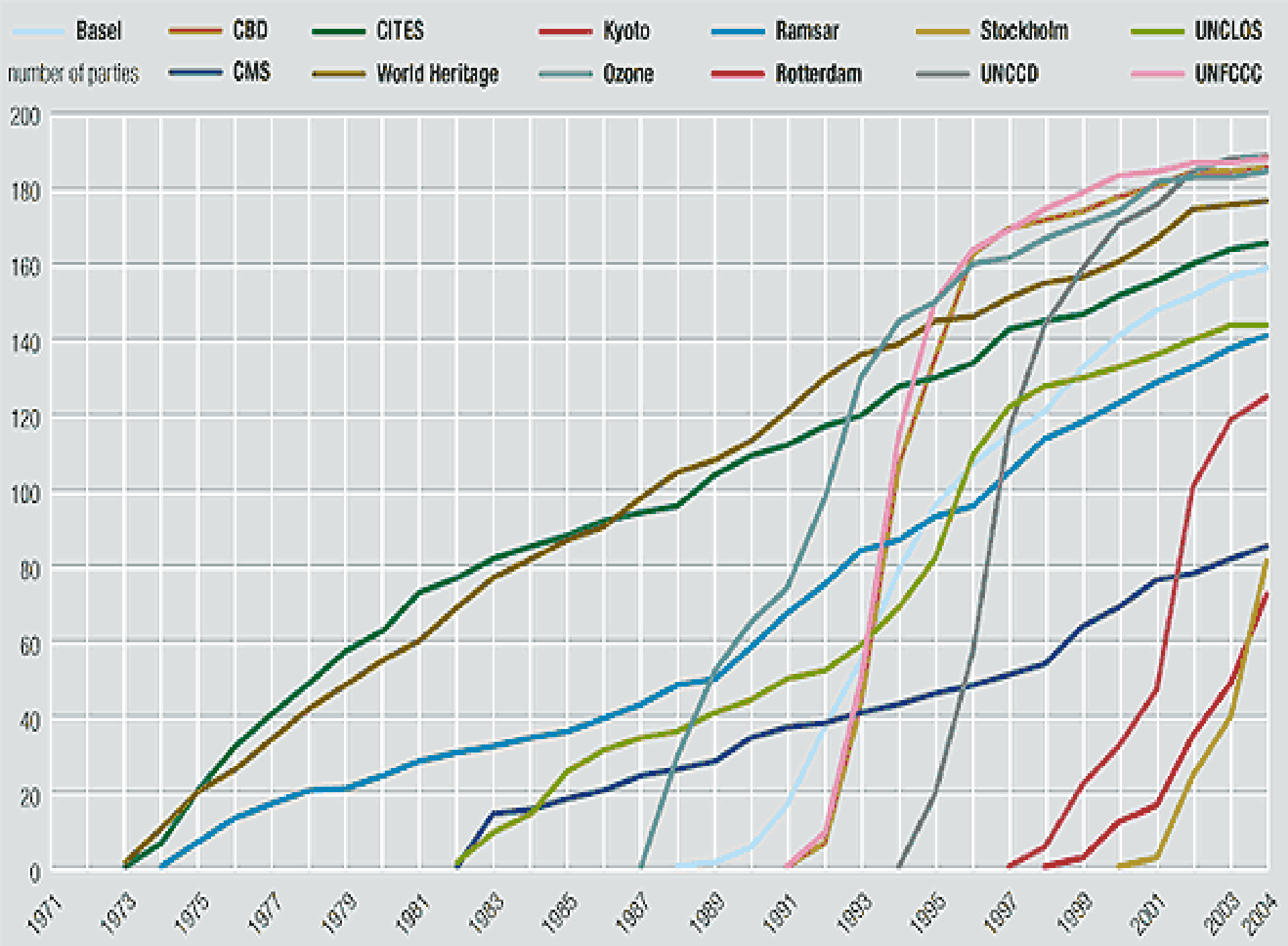
- Međunarodni ugovori posvećeni zaštiti i očuvanju okoliša mogu se, radi preglednosti, podijeliti na:
  - 2) Ugovore opće naravi,
  - 3) Ugovore o zaštiti atmosfere,
  - 4) Ugovore o zaštiti mora,
  - 5) Ugovore o zaštiti vodotokova,
  - 6) Ugovore o zaštiti tla
  - 7) Ugovore o klimatskim promjenama,
  - 8) Ugovore o regulaciji otpada

Broj članica konvencija multilateralnih međunarodnih sporazuma iz područja zaštite okoliša

Ratifikacija glavnih međunarodnih sporazuma iz područja zaštite okoliša u posljednje se je vrijeme intenziviralo čime se pokazuje spremnost zemalja da se pozabave sa najvažnijim problemima iz područja zaštite okoliša.

U veljači 2005 ispunili su se uvjeti (ratifikacija dovoljnog broja zemalja nositelja dovoljnog postotka emisije ugljikovog dioksida) da na snagu stupi Kyoto protokol UN Okvirne Konvencije o Klimatskim Promjenama.

- Kada se radi o opasnim kemijskim tvarima, 2004. stupile su na snagu Roterdamska konvencija o suglasnosti na prethodno informiranje i Stockholmska konvencija o nerazgradivim organskim onečišćivačima.
- Ako razmotrimo 13 najvažnijim odabranih međunarodnih sporazuma vidjeti ćemo da je na svjetskom planu obavljena ratifikacija za negdje oko 75% članica, a u svakoj regiji pojedinačno najmanje 60% potencijalnih ratifikacija su obavljene.

Međunarodni ugovori opće naravi

1) Konvencija o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica

(Espoo 1991.)

Objavljeno u Narodnim novinama - Međunarodni ugovori (nadalje NN –MU) 6/96, stupilo na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 10. rujna 1997.

- Pod “*utjecajem preko državnih granica*”, *Espoo konvencija* (uobičajeni radni naslov konvencije) označava svaki utjecaj, a ne isključivo globalne prirode, na području pod jurisdikcijom potpisnice kojeg je izazvala planirana aktivnost, čije je fizičko porijeklo u cijelosti ili djelomično na području pod jurisdikcijom druge potpisnice.

- U preambuli konvencije stoji da “**utjecaj**” označava svaku posljedicu koju planirana aktivnost izazove na okolišu, uključujući ljudsko zdravlje i sigurnost, biljni i životinjski svijet, tlo, vodu, zrak, klimu, krajolik i povijesne spomenike ili druge građevinske objekte, ili međusobno djelovanje tih čimbenika; to također uključuje posljedice na kulturno nasljeđe ili društveno-gospodarske uvjete koji proizlaze iz tih čimbenika.

- Od niza odredbi Espoo konvencije značajne su odredbe iz članka 2. koje govore o pravu na izvješćivanje i kaže se u stavku 4. pomenutog članka da :”*Zemlja porijekla treba u skladu s odredbama ove Konvencije osigurati da pogođene zemlje budu obaviještene o planiranoj aktivnosti koja bi mogla izazvati negativne posljedice preko granica države.*
- Nadalje u stavku 6. se kaže da “*zemlja porijekla treba u skladu s odredbama ove Konvencije pružiti mogućnost javnosti na područjima koja bi mogla biti zahvaćena da sudjeluju pri procjeni utjecaja na okoliš u vezi s planiranom aktivnosti, i treba osigurati da mogućnost, koja se pruža javnosti pogođene zemlje, bude jednaka onoj koja se pruža javnosti u zemlji porijekla*”.

1) Protokol o strateškoj procjeni okoliša

(Kijev 2003)

Republika Hrvatska je potpisala protokol 2003, ali ga još nije ratificirala.

4) Konvencija o prekograničnim učincima industrijskih nesreća

(Helsinki, 1992)

Objavljena u NN –MU 7/99., stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 19. travnja 2000., a taj je datum objavljen u NN- MU 10/01

- Za potrebe Helsinške konvencije *“industrijska nesreća”* znači događaj koji je posljedica nekontroliranog razvoja događaja u tijeku neke radnje što uključuje opasne tvari:
  - ii. u nekom postrojenju, primjerice, tijekom proizvodnje, uporabe, skladištenja, rukovanja ili odlaganja;
  - iii. tijekom prijevoza.

- Nadalje se u konvenciji pod podnaslovom “**Polje primjene**” kaže : “*Ova konvencija će se primjenjivati na sprječavanje, pripravnost, i odgovaranje na industrijske nesreće koje mogu izazvati prekogranične učinke takvih nesreća izazvanih prirodnim katastrofama, te na međunarodnu suradnju koja se odnosi na međusobnu pomoć, istraživanje i razvoj, razmjenu informacija i razmjenu tehnologija na polju sprječavanja, pripravnosti i odgovaranja na industrijske nesreće*”.

- Interesantno je uočiti da Konvencija, u čl.2. st. 2. ima, iz različitih razloga, i neka ograničenja primjene pa se kaže da se Konvencija neće primjenjivati na:
  - b) Nuklearne nesreće ili neželjene radiološke događaje;*
  - c) Nesreće na vojnim postrojenjima;*
  - d) Greške na branama, s izuzetkom učinaka industrijskih nesreća izazvanih tim greškama;*
  - e) Na nesreće pri kopnenom prijevozu, isključujući:
    - vi. Hitne mjere odgovaranja na takve nesreće;*
    - vii. Prijevoz na lokaciji opasne djelatnosti;**
  - h) Slučajno ispuštanje genetski izmijenjenih organizama;*
  - i) Nesreće izazvane djelatnostima na morskom okolišu, uključujući istraživanje ili iskorištavanje morskog dna;*
  - j) Naftne mrlje ili druge štetne tvari u moru.*

1) Konvencija o europskim krajobrazima

(Firenca, 2000)

Objavljena u NN-MU br. 12/02, stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 1. ožujka 2004., a taj je datum objavljen u NN –MU br. 11/04.

- U preambuli Konvencije iz Firence između ostalog stoji da :*”Uzimajući u obzir da krajobraz ima važnu ulogu javnog interesa na području kulture, ekologije, okoliša i društva te da predstavlja bogatstvo koje pogoduje gospodarskoj aktivnosti čijom se zaštitom, upravljanjem i planiranjem može doprinijeti stvaranju radnih mjesta;*
- Nadalje, *“Priznajući da je krajobraz važan dio kvalitete života, gdje god živjeli u gradskim područjima i na selu, u degradiranim područjima i u onima vrlo očuvane kvalitete života, u područjima priznatim po iznimnoj ljepoti kao i u svakodnevnom okruženju”;*

Međunarodni ugovori iz područja gospodarenja otpadom

1) Konvencija o nadzoru preko graničnog prometa opasnog otpada i njegovu odlaganju,

- *(Basel 1992);*
- *Objavljena je u NN-MU br 3/94,
stupila je na snagu za Republiku
Hrvatsku: 9.05.00.*

- Osnovno je načelo Bazelske Konvencije da države trebaju osigurati da se prekogranični promet i odlaganje opasnog otpada vrši na način koji nije štetan za ljudsko zdravlje i okoliš.
- Konvencija ističe da opasni otpad treba biti odložen u zemlji u kojoj je proizveden ili nastao kad god je to moguće učiniti na način koji nije štetan za ljudsko zdravlje i okoliš.

- Konvencija izričito priznaje pravo svake države da zabrani ulazak i odlaganje opasnog otpada na svom teritoriju.
- Prethodni pisani pristanka traži se ne samo od države u kojoj treba biti izvršeno odlaganje (država uvoznica) nego i od tranzitne države, tj. države kroz koju se treba provesti otpad do konačnog mjesta odlaganja.

- Nekoliko je načina kojima se osigurava poštovanje obveze traženja prethodnoga pisanog pristanka. Tako država izvoznica mora primiti natrag nezakonito izvezeni opasni otpad.
- Osim toga Konvencija izričito određuje da se nezakoniti promet opasnog djelom smatra kaznenim djelom i obvezuje države stranke da osiguraju njegovo kažnjavanje.
- Uvoz opasnog otpada u države koje nisu stranke Konvencije kao i izvoz iz njih, zabranjeni su. Zabranjen je i uvoz otpada na Antartik.

- Među osnovnim odredbama Konvencije valja istaknuti i obvezu država da pomažu zemljama u razvoju u primjeni odredaba Konvencije koje se odnose na tehnologije koje smanjuju na najmanju moguću mjeru proizvodnju opasnog otpada te na zbrinjavanje i odlaganje takvog otpada na način koji nije štetan za ljudsko zdravlje i okoliš.
- Uz Bazelsku konvenciju usvojen je 1999. **Protokol o odgovornosti i naknadi štete prouzročene prekograničnim prometom opasnog otpada i njegovim odlaganjem.**

- U svrhu ove Konvencije “**krajobraz**” znači određeno područje, viđeno ljudskim okom, čija je narav rezultat međusobnog djelovanja prirodnih i/ili ljudskih čimbenika.
- U čl.5. Konvencije piše: “ Svaka se stranka obvezuje:
  - c) Da će krajobraze zakonom priznati kao bitnu sastavnicu čovjekovog okruženja, izraz raznolikosti, zajedničke kulturne i prirodne baštine, te temelj identiteta područja;
  - d) Da će se uspostaviti i provoditi krajobrazne politike koje imaju za cilj zaštitu krajobraza, upravljanje i planiranje, donošenje posebnih mjera.

- A posebne mjere, između ostalih, u čl. 6. pod podpoglavljem “**Obučavanje i obrazovanje**” kaže:
- *Svaka se stranka obvezuje da će poticati:*
  - c) *obuku stručnjaka za ocjenjivanje krajobraza i radnje koje se u njemu odvijaju;*
  - d) *višedisciplinarnе programe obuke za krajobraznu politiku, zaštitu, upravljanje i planiranje i to za stručnjake iz privatnog i javnog sektora i udruge;*
  - e) *školske i sveučilišne tečajeve, iz odgovarajućih područja, baveći se vrijednostima koje pridaju krajobrazima i pitanjima u vezi s njihovom zaštitom, upravljanjem i planiranjem.*

1) Konvencija o pristupu informacijama, o sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša

(Aarhus, 1998)

Republika Hrvatska potpisala je konvenciju 1998.

- RH još nije ratificirala Aarhušku konvenciju te u odnosu na RH konvencija još nije stupila na snagu.

Podatci o okolišu su javni

Direktiva 2003/4/EC
Aarhuška konvencija

Zakon o općem upravnom postupku – ZUP (NN 13/91; NN103/96)
Zakon o upravnim sporima – ZUS (NN53/91; 9/91; 77/92)

UPRavno PRAVNA
REGULATIVA

Zakon o pravu na pristup informacijama (NN 103/03)
Hrvatska nije ratificirala Aarhušku konvenciju

POLITIČKO-PRAVNA
REGULATIVA

Zakon o zaštiti okoliša (NN 82/94, 128/99)
Nacionalna strategija i Nacionalni plan djelovanja za okoliš (NN 46/02)
Zakon o Fondu za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost (NN 107/03)

PRAVNA
RAGULATIVA O
ZAŠTITI OKOLIŠA

- Konvencija se oslanja na tri stupa :
- **Pristup informaciji** : što znači da javnost mora imati pristup informaciji o okolišu sa ograničenim jasno objašnjivim izuzecima;
- **Pristup procesu odlučivanja**: što znači da javnost mora imati pravo da participira u procesima odlučivanju o okolišu i da se njihova participacija uzima u obzir pri odlučivanju; i
- **Pristup pravosuđu** :što znači da javnost ima konačno pravo na neovisni i nepristrani uvid u proces koji će obvezati autoritete vlasti da zaštite prava onih koji se žale na ugrožavanje prava vezanih za okoliš.

- Ipak, znakovito je, unatoč važnosti ove konvencije da u publikaciji izdanoj 2003. od Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe (REC), organizacije koje je inače RH članica, pod naslovom “Aarhus Meets Kyoto”, a koja govori o praktičnom značaju Aarhuške konvencije, Republika Hrvatska se ne spominje (a spominju se, i analiziraju iskustva Bugarske, Estonije, Mađarske, Poljske, Rumunjske i Slovačke).

1) Protokol o registrima ispuštanja i prijenosa onečišćavanja

(Kijev, 2003)

Republika Hrvatska potpisala je protokol 2003. ali ga još nije ratificirala u Hrvatskom Saboru.

Međunarodni ugovori o zaštiti klime

1) Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime

(Rio de Janeiro, 1992)

Objavljeno u NN –Mu br.2/96., stupilo na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 7. srpnja 1996.

- Okvirna konvencija Un o promjeni klime koja je usvojena na Samitu o Zemlji 1992. u Rio de Janeiru i stupila na snagu 1994., sadrži opće ciljeve i načela te općenite obveze država.
- Kao krajnji cilj svojih odredaba i daljnjih pravila koja budu donesena u skladu s tim odredbama, Konvencija određuje stabilizaciju u atmosferi koncentracije plinova koji pridonose globalnom povećanju temperature na razini koja spriječi opasno miješanje ljudskih aktivnosti u klimatski sustav.
- Takva razina trebala bi se postići u vremenskom roku koji je dovoljan da se ekosustavima omogući prirodna prilagodba promjeni klime kako bi se osiguralo da ne bude ugrožena proizvodnja hrane i kako bi se omogućio daljnji gospodarski razvitak na održivi način.

- U skladu s načelom zajedničke, ali diferencirane odgovornosti država, Konvencija uzima u obzir posebne potrebe i mogućnosti zemalja u razvoju.
- Ova Konvencija i Konvencija o biološkoj raznolikosti, također usvojena u Rio 1992., prvi su međunarodni ugovori koji izričito određuju da će stupanj ispunjavanja obveza iz Konvencije od zemalja u razvoju ovisiti o tome ispunjavaju li razvijene zemlje djelotvorno svoje obveze glede osiguranja novčanih sredstava i prijenosa tehnologije.

- Osim osnovne podjele na razvijene zemlje i zemlje u razvoju, Konvencija posebno uzima u obzir i neke podgrupe država stranaka, kojima se, s obzirom na neke posebne okolnosti, želi olakšati ispunjenje obveza.
- Tako se posebno izdvajaju zemlje u razvoju koje su osobito osjetljive na štetne učinke promjene klime, države koje se nalaze u procesu prelaska na tržišnu ekonomiju, najnerazvijenije zemlje, razvijene zemlje i zemlje u razvoju čije ekonomije u velikoj mjeri ovise o prihodima od proizvodnje, prerade, izvoza ili o upotrebi i potrošnji fosilnih goriva i sličnih proizvoda, a imaju ozbiljnih teškoća u prelasku na zamjenske proizvode. (Članak 4. Konvencije)

- Po uzoru na Bečku konvenciju o zaštiti ozonskog omotača, Konvencija stavlja nadzor provođenja svojih odredbi u nadležnost Konferencije stranaka.
- Ta konferencija ima značajnu ulogu u određivanju opsega obveza pojedinih kategorija država stranaka i ima središnju ulogu u postupku izmjene i dopune Konvencije, kao i zaključivanju dodatnih protokola. (Članak 7. Konvencije)

1) Kyoto protokol uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih naroda o promjeni klime

(Kyoto, 1999)

Republika Hrvatska potpisala je Protokol 1999, ali ga još nije ratificirala

- Osim obveza koje se odnose na sve stranke, Protokol posebno donosi i obveze za stranke navedene u Aneksu I Okvirne Konvencije (industrijski razvijene države i države koje prolaze proces prelaska na tržišnu ekonomiju) i za svaku od njih navodi postotak u odnosu na referentnu godinu za koji treba smanjiti emisiju plinova koji pridonose globalnom povećanju temperature.
- Protokol predviđa i mogućnost svojevrsne trgovine dopuštenim emisijama tih plinova između država navedenih u Aneksu I i između njih i drugih država.
- Tako države navedene u Prilogu I mogu razmjenjivati količine dopuštenih nacionalnih emisija postignuto ulaganjem u projekte u drugim državama strankama.

Države iz Anexa B i njihovi emisijski ciljevi

Države	Ciljevi (1990 -2008)
EU-15, Bugarska, Češka, Estonija, Latvija, Lihtenštajn, Litva, Monako, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Švicarska	~~-12%~~ -8%
SAD	-7%
Kanada, Japan, Mađarska, Poljska	-6%
Hrvatska	-5%
Novi Zeland, Rusija, Ukrajina	0%
Norveška	+1%
Australija	+8%
Island	+10%

Napomene uz tablicu

- EU-15 članice su preraspodijelile svoje emisijske ciljeve između sebe, koristeći prednost koja im je dana Protokolom pod nazivom Pravilo bubble” (pravilo “mjehurića” odnosno “skupljanja pod jedan balon”).
Neke su zemlje tranzicije iskoristile pravo izbora neke druge referentne godine umjesto 1990 (neke godine između 1985 i 1990 ili srednju emisiju nekoliko godina iz tog perioda).
- Hrvatska još nije ratificirala sporazum zbog teškoća ispunjenja zadanog (i potpisanog) emisijskog cilja.

HRVATSKA I KYOTO PROTOKOL

- Zbog činjenice da je 1990., barem formalno postojalo jedinstveno gospodarstvo bivše SFRJ, slijedom čega je teško izdvojiti pokazatelje samo za područje današnje RH kao i zbog činjenice da je u bivšoj SFRJ hrvatsko gospodarstvo dobivalo energiju iz niza termoelektrana (koje su glavni emiteri stakleničkih plinova) s područja drugih republika bivše SFRJ (a čiju je izgradnju i sufinancirala RH), izračun stakleničkih plinova samo za područje RH bio bi neprimjereno mali – i potpuno neodgovarajući.
- On ne bi pokazivao stvarne potrebe i razinu emisija koje je imalo gospodarstvo RH u referentnoj 1990.

- Stoga je RH u Prvom nacionalnom izvješću RH prema Okvirnoj Konvenciji UN o promjeni klime (UNFCCC) predložila da se kao emisija temeljne godine za RH uzme prosječna emisija po glavi stanovnika bivše SFRJ.
- Republika Hrvatska je pokrenula diplomatsku akciju lobiranja (članice EU, SAD, Kanada, Ruska Federacija, Japan, Kina, G77+Kina i susjedne zemlje) radi udovoljavanja ovom zahtjevu RH koji je od vitalnog nacionalnog interesa.
- U jesen 2005. u Montrealu je održan sastanak UNFCCC-a na kojem je dogovoreno da se hrvatski zahtjev dodatno ponovo razmotri i na sljedećem sastanku donese odluka.

Međunarodni ugovori iz područja zaštite atmosfere

1) Konvencija o prekograničnom onečišćenju zraka na velikim udaljenostima

(Geneva, 1979)

Na temelju notifikacije o sukcesiji
Republika Hrvatska stranka je
Konvencije od 8. listopada 1991. NN –
MU br. 12/93

- Jedini višestrani međunarodni ugovor posvećen u cijelosti uređenju i nadzoru prekograničnog onečišćenja zraka je regionalna Konvencija o prekograničnom onečišćenju zraka na velikim udaljenostima, zaključena pod okriljem Gospodarske komisije za Europu, Gospodarskog i socijalnog vijeća UN 1979. u Ženevi, koja je stupila na snagu 1983.
- Strankama tog ugovora mogu postati države članice Gospodarske komisije UN za Europu, države koje u toj Komisiji imaju konzultativni status, te regionalne ekonomske organizacije sastavljene od država članica Komisije koje su nadležne zaključivati i primjenjivati međunarodne sporazume u materiji pokrivenoj Konvencijom.

- Stranke Konvencije obvezuju se ograničiti i postupno smanjiti i spriječiti onečišćenje zraka, a kao prva etapa izrađen je Program suradnje u praćenju i procjeni prekograničnoga prijenosa onečišćujućih tvari na velike udaljenosti u Europi.
- Konvencija omogućuje pravno uređivanje onečišćenja cjelokupnoga europskog zračnog prostora, bez obzira na državne granice, koordinacijom mjera nadzora i utvrđivanjem zajedničkih standarda emisije.

- Regionalni pristup rješavanju problema naglašava se u samoj definiciji prekograničnog onečišćenja zraka na velikim udaljenostima koje se označuje kao onečišćenje koje ima štetne posljedice na takvoj udaljenosti od izvora emisije koja ne omogućuje razlikovanje udjela pojedinih izvora ili grupa izvora.
- Konvencija ima okvirni karakter – njome su države preuzele općenite obveze, a detaljnije se njihove dužnosti u pogledu financiranja zajedničkih akcija te u pogledu pojedinih štetnih tvari uređuju se protokolima uz Konvenciju.
- Do sada su usvojeni sljedeći protokoli:

a) Protokol o dugoročnom financiranju Programa suradnje za praćenje i procjenu prekograničnog prijenosa onečišćujućih tvari u zraku na velike udaljenosti u Europi (tzv. EMEP Protokol), iz 1984;

(Geneva, 1984)

Na temelju notifikacije o sukcesiji Republika Hrvatska stranka je Konvencije od 8. listopada 1991.

d) Protokol o smanjenju emisija sumpora ili njihovih prekograničnih tokova za najmanje 30% u odnosu na 1985. i novi Protokol u daljnjem smanjenju emisija sumpora, iz 1994.

(Oslo 1994)

Objavljen u NN –MU br. 17/98 i ispravak 3/99., stupio na snagu u odnosu na RH 27. travnja 1999.

- a) Protokol o nadzoru emisija dušikovih oksida ili njihovih prekograničnih tokova, iz 1998.
  - b) Protokol o nadzoru emisije hlapljivih organskih spojeva ili njihovih prekograničnih tokova, iz 1991.;
  - c) Protokol o otpornim organskim tvarima, iz 1998.;
- (Aarhus, 1998)

Republika Hrvatska potpisala je Protokol 1998.

- f) Protokol o teškim metalima, iz 1998.;
  - g) Protokol o suzbijanju zakiseljavanja, eutrofikacije i troposferskog ozona, iz 1999.
- (Goetoborg, 1999)

Republika Hrvatska potpisala je Protokol 1999.

1. Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača

(Beč, 1985)

Na temelju notifikacije o sukcesiji Republika Hrvatska stranka je Konvencije od 8. listopada 1991. NN-MU br. 12/93

- Bečka konvencija ima karakter okvirne konvencije pa je stoga provedba odredaba Konvencija utvrđena nizom protokola:

a) Montrealski protokol o tvarima koje oštećuju ozonski omotač

(Montreal, 1987)

Na temelju notifikacije o sukcesiji Republika Hrvatska je stranka Konvencije od 8. listopada 1991. NN-MU br. 12/93

d) Dopuna Montrealskog protokola o tvarima koje oštećuju ozonski omotač

(London, 1990)

Objavljena u NN-MU br. 11/93., stupila je na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 13. siječnja 1994.

a. **Izmjena Montrealskog protokola koje oštećuje ozonski omotač**

(Copenhagen, 1992)

Objavljena je u NN-MU br. 8/96., stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 12. svibnja 1996.

d. **Izmjena Montrealskog protokola koje oštećuje ozonski omotač**

(Montreal 1997)

Objavljena je u NN-MU br. 10/00 i stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 7. prosinca 2000., a taj je datum objavljen u NN-MU br. 14/00

a. Izmjena Montrealskog protokola koje oštećuje ozonski omotač

(Peking, 1999)

Objavljena je u NN-MU br. 12/01., stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 24 srpnja 2004.

- U 1985, a međunarodni ugovor karaktera konvencije nazvan *Convention for the Protection of the Ozone Layer (Konvencija za zaštitu ozonskog sloja)* potpisana je u Beču od predstavnika 20 zemalja.
- Zemlje potpisnice obvezale su se poduzeti odgovarajuće mjere za zaštitu ozonskog sloja od ljudske aktivnosti.
- Bečka konvencija podržala je istraživanje, izmjenju informacija, i buduće protokole o tehničkoj provedbi odredbi konvencije.
- Kao odgovor na sve veću zabrinutost *Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer (Protokol o tvarima koji oštećuju ozonski sloj)* potpisan je 1987 i ratificiran 1989.
- Republika Hrvatska stranka je konvencije na temelju notifikacije o sukcesiji iz 1993.

- Protokol utvrđuje precizna kvantitativna ograničenja proizvodnje i upotrebe tvari najštetnijih za ozonski omotač, kao i rokove za njihovu eliminaciju.
- Zemljama u razvoju omogućeno je tzv. razdoblje mirovanja od dodatnih deset godina.
- Izvorno se Protokolom stavlja pod nadzor pet halogenih derivata acikličkih ugljikovodika i tri halona.

- Inicijalni Protokol je tražio samo usporavanje proizvodnje klorofluorouglijika (CFC) i halona, pa su 1990. godine u Londonu prihvaćene dopune tog Protokola.
- Londonski amandmani na Montrealski protokol, 1990., traže potpuno zaustavljanje proizvodnje najznačajnijih ozonu štetnih tvari do 2000. u razvijenim zemljama, odnosno do 2010. u zemljama u razvoju.
- Nadalje se Londonskim amandmanima nadzor proteže na još deset CFC tvari, CCl_4 i metil kloroform.
- Londonskim je sporazumom osnovan i tzv. Multilateralni fond koji financiraju razvijene zemlje i koji treba olakšati tehničku suradnju i prijenos tehnologije te omogućiti zemljama u razvoju da potpuno primjenjuju odredbe Montrealskog protokola.

- Kopenhaškim amandmanima 1992. skraćen je rok za razvijene zemlje i u razvijenim zemljama uveden nadzor proizvodnje i upotrebe nezasićenih halogenih derivata acikličkih ugljikovodika (HCFC), hidrobromfluorouglijika (HBFC) i metilbromida i prestanka njihove proizvodnje i upotrebe do 2040. u svim zemljama (inače preporučениh zamjenskih tvari za CFC i halone, a koji ipak nisu sasvim bezopasni kad se radi o oštećivanju ozonskog omotača i).
- Daljnje kontrole tvari koje oštećuju ozonski omotač utvrđene su sastancima u Beču (1995), Montrealu (1997), i Pekingu (1999).
- Hrvatska je, zaključno sa 2001. ratificirala sve ove dopune.

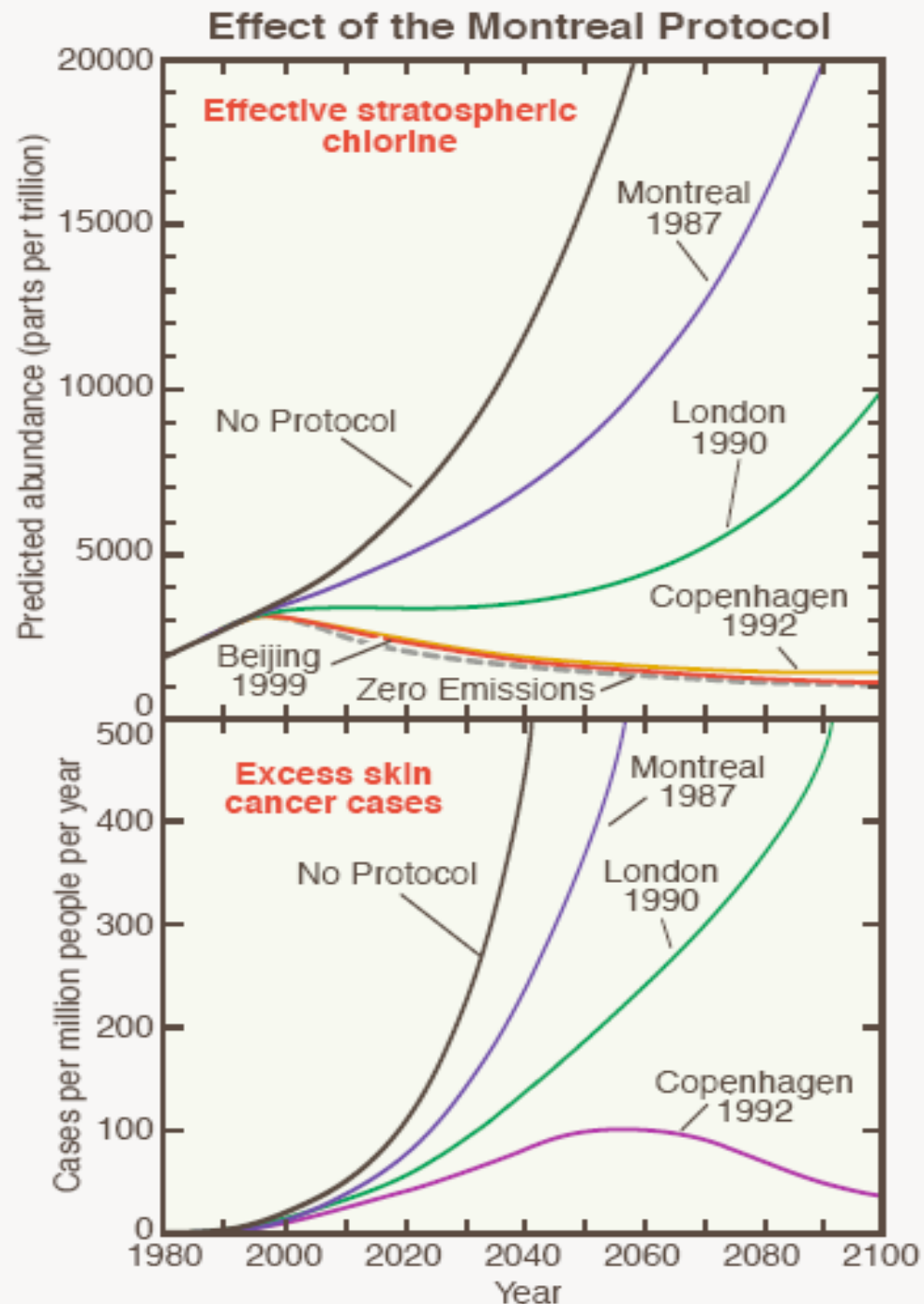
- Potrošnja štetnih tvari koje uništavaju ozon manja od 0,3 kg po stanovniku godišnje svrstala je Republiku Hrvatsku pod čl. 5. Montrealskog protokola, tj. među zemlje kojima je omogućeno desetgodišnje razdoblje poštede.
- No, Republika Hrvatska je odlučila ne koristiti se tom pogodnošću ali poslužiti se mogućnošću predviđenom Londonskim dopunama, tj. da uz pomoć Multilateralnog fonda što prije pređe na alternativne tvari i tehnologiju.

- Vlada RH je 30. rujna 2005. donijela Uredbu o tvarima koje oštećuju ozonski sloj, a kojom se propisuje da će od 1. siječnja 2006., trgovci i poduzetnici koji uvoze takve tvari na ime troškova njihova zbrinjavanja i uništavanja morati plaćati naknadu od 3 kn po kilogramu takve tvari.
- U zadnjih 15 godina u RH je smanjena potrošnja tvari koje oštećuju ozonski sloj.
- Prošle godine potrošeno je 211 t što čini 16,8% potrošnje iz 1990.

Napomene uz sliku

Efektivni stratosferski klor ovdje označava kombinirani efekt reaktivnih plinova klora i broma.

“Zero emissions” linija označava stratosfersku obilnost efektivnog stratosferskog klora ako se sve emisije dovedu do nule u 2003.

1) Stockholmska Konvencija o postojanim organskim onečišćivačima

(Stockholm, 2001)

Republika Hrvatska potpisala je
Konvenciju 2001

Međunarodni ugovori iz područja zaštite tla

1) Konvencija Ujedinjenih naroda o suzbijanju dezertifikacije u zemljama pogođenim jakim sušama i/ili dezertifikacijom, osobito u Africi

(Pariz, 1994)

Objavljeno u NN-MU 11/00, stupilo na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 4. siječnja 2001. a taj je datum objavljen u NN-MU 14/00

Zaštita morskog okoliša – povijesni prikaz

- Prva mnogostrana konvencija posvećena zaštiti morskog okoliša bila je Međunarodna konvencija o sprječavanju onečišćenja naftom, zaključena 1954. u Londonu. Ona se ograničila na zabranu namjernog ispuštanja nafte s brodova određene veličine i u određenim područjima (unutar područja udaljenih 50 milja od najbližeg kopna s brodova preko 500 BRT)

- Obveza država da sprječavaju onečišćenje mora sadržana je u Ženevskoj konvenciji o otvorenom moru iz 1958 (Republika Hrvatska stranka je konvencije temeljem notifikacije o sukcesiji, NN-MU br. 1/92) bila je ograničena kako u pogledu onečišćivača, tako i u pogledu pojasa mora na koje se je odnosila.
- Naime, članci 24. i 25. te konvencije obvezuju države da reguliraju onečišćavanje mora naftom s brodova, iz cjevovoda i zbog istraživanja i iskorištavanja morskog dna i podzemlja te poduzmu mjere radi sprječavanja onečišćenja mora potapanjem radioaktivnih otpadaka.
- S druge strane, kako se je Konvencija odnosila na otvoreno more, ni ovako ograničena obveza nije bila primjenjiva na morski okoliš u cjelini.

- Kao i Ženevska konvencija o otvorenom moru i ostale konvencije o zaštiti morskog okoliša usvojene do početka sedamdesetih godina prošlog stoljeća odnosile su se uglavnom na sprječavanje onečišćenja naftom i radioaktivnim materijalom, regulirajući pretežno građansku odgovornost za štetu od onečišćenja.

- No, početkom sedamdesetih godina 20.stoljeća postalo je jasno da postojeće međunarodne konvencije ne mogu biti osnovom učinkovite međunarodnopravne zaštite morskog okoliša.
- Ubrzani razvoj tehnologije prouzročio je povećano onečišćenje mora; osim naftom i radioaktivnim materijalima, brojni onečišćivači dospijevaju u morski okoliš i iz drugih izvora – ne samo s brodova i s različitih naprava za istraživanje i iskorištavanje podmorja nego i s kopna, iz zraka te potapanjem otpada.

- Pod utjecajem Stockholmske konferencije nakon 1972. počinje sustavnija i sveobuhvatnija zaštita morskog okoliša.
- Načela i preporuke iz Stockholma inspirirale su donošenje niza međunarodnih ugovora posvećenih zaštiti morskog okoliša, prvo na regionalnoj razini, s obzirom da se regionalna razina pokazala najpogodnijom za pretvaranje načela i preporuka sa Stockholmske konferencije u konkretne obveze obalnih država.

- Regionalni ugovori posvećeni zaštiti morskog okoliša doneseni su pretežno pod okriljem UNEP-a.
- Regionalna aktivnost UNEP-a na zaštiti morskog okoliša, tj. ostvarivanje njegovog Programa za regionalna mora, počele su 1975. u Sredozemlju i nastavile nakon uspješnog mediteranskog početka u još trinaest regionalnih mora širom svijeta, u kojima je sredozemni model poslužio kao uzor.

- Pristup koji je UNEP uspješno primijenio u Sredozemlju i kasnije u ostalim regionalnim morima sastojao se je u usvajanju Akcijskog programa, koji obuhvaća četiri glavna područja djelovanja odnosno suradnje obalnih država:
  - b) Povezano planiranje razvoja i upravljanje morima;
  - c) Koordinirano praćenje i istraživanje uzroka i posljedica onečišćenja;
  - d) Izradu pravnih okvira suradnje; i
  - e) Pomoćne mjere kao što su institucionalni i financijski sporazumi, tehnička suradnja i slično.

- Pravni okviri suradnje izrađeni su usvajanjem okvirne konvencije, koja je sadržavala opća načela i odredbe, s time da su precizne obveze stranaka utvrđene dodatnim protokolima koji su postupno usvajani uz okvirnu konvenciju.
- Tako je za Sredozemlje usvojena okvirna Barcelonska konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja (i jedna njezina izmjena) te niz protokola koji su navedeni u dijelu koji slijedi.

Međunarodni sporazumi o zaštiti morskih okoliša – regionalni primjer Sredozemnog mora

1) Konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja

(Barcelona, 1976)

Na temelju notifikacije o sukcesiji

Republika Hrvatska stranka je

Konvencije od 8. listopada 1991. NN-MU

br. 12/93

1) Protokol o sprječavanju onečišćavanja Sredozemnog mora potapanjem otpadnih i drugih tvari s brodova iz zrakoplova

(Barcelona, 1976)

Na temelju notifikacije o sukcesiji Republika Hrvatska stranka je Konvencije od 8. listopada 1991. NN-MU br. 12/93

1) Izmjena konvencije o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćavanja

(Barcelona 1995)

Objavljena je u NN-MU br. 17/98, stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 9. srpnja 2004., a taj je datum objavljen u NN-MU br.11/04

**1) Izmjena protokola o
sprječavanju onečišćenja
Sredozemnog mora
potapanjem otpadnih i drugih
tvari s brodova iz zrakoplova
ili spaljivanjem na moru**

(Barcelona, 1995)

Objavljena je u NN-MU 17/98

1) Protokol o suradnji u sprječavanju onečišćavanja s brodova i, u slučajevima opasnosti, u suzbijanju onečišćavanja Sredozemnog mora

(Malta, 2002)

Objavljen je u NN-MU br. 12/03., stupio je na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 17. ožujka 2004., a taj je datum objavljen u NN-MU br. 4/04

1) Protokol o posebno zaštićenim područjima i biološkoj raznolikosti u Sredozemlju

(Barcelona, 1994. i Monako 1995.)

Objavljen je u NN-MU br. 11/01., stupio na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 12. svibnja 2002., taj je datum objavljen u NN-MU br. 11/04

1) Protokol o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja kopnenim izvorima

(Atena 1980)

Na temelju notifikaciji o sukcesiji Republika Hrvatska stranka je Protokola od 8. listopada 1991. NN-MU br. 12/93

4) Protokol o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja kopnenim izvorima i aktivnostima

(Sirakuza, 1996)

Republika Hrvatska potpisala je protokol

1) Protokol o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja uslijed istraživanja i iskorištavanja epikontinentalnog pojasa, morskog dna o morskog podzemlja

(Madrid, 1994)

Republika Hrvatska potpisala je protokol

1) Protokol o sprječavanju onečišćenja Sredozemnog mora prekograničnim prijevozom opasnog otpada i njegovog odlaganja

(Izmir, 1996)

Republika Hrvatska nije potpisala je protokol

- U regijama u kojima nisu, pod okriljem UNEP-a doneseni međunarodni ugovori posvećeni zaštiti morskog okoliša od onečišćenja, pristupi su različiti.
- Tako su za neka regionalna mora usvojene jedinstvene konvencije kojima su pokriveni svi izvori onečišćenja (primjerice, Helsinška konvencija za područje Baltičkog mora), dok je za neka usvojeno više konvencija od kojih je svaka posvećena posebnom izvoru onečišćenja (primjerice, područje sjeveroistočnog Atlantika).

- Osim regionalnih ugovora, nakon Stockholmske konferencije 1972. usvojene su u sklopu Međunarodne pomorske organizacije (IMO) i dvije globalne konvencije posvećene zaštiti morskog okoliša:
  - 2) Konvencija o sprječavanju onečišćenja mora potapanjem otpada i drugih tvari s brodova i zrakoplova, iz 1972, izmijenjena Protokolom iz 1996, (Republika Hrvatska je stranka te konvencije temeljem notifikacije o sukcesiji, NN-MU 3/95)
  - 3) Međunarodna konvencija o sprječavanju onečišćenja s brodova iz 1973., izmijenjena Protokolom iz 1978.- poznata i kao MARPOL konvencija ((Republika Hrvatska je stranka te konvencije temeljem notifikacije o sukcesiji, NN-MU 1/92)

- Ipak, najznačajniji globalni međunarodni ugovor usvojen nakon Stockholmske konferencije koji je zaokružio dotadašnji razvoj prava zaštite morskog okoliša i ujedno stvorio osnove za njegov daljnji razvoj jest **Konvencija UN o pravu mora** iz 1982., koja je stupila na snagu 1994.
- Republika Hrvatska stranka je konvencije na temelju notifikacije o sukcesiji, NN-MU br. 11/95 a Sporazumu iz 1994 pristupila je 1995., NN-MU 9/00.

- Konvencija Un o pravu mora predstavlja kodifikaciju i progresivni razvoj prava mora općenito, a odredbe o zaštiti i očuvanju morskog okoliša sadržane su pretežno u njenom dvanaestom poglavlju.
- Odredbe Konvencije o pravu mora prvi su pokušaj stvaranja pravnog režima koji na globalnoj konvencijskoj osnovi utvrđuje sustav osnovnih prava, obveza i odgovornosti država na polju zaštite i očuvanja morskog okoliša, obuhvaćajući sve oblike i izvore onečišćenja.

- Osnovno načelo dvanaestog poglavlja Konvencije, sadržano je u članku 192. koji potvrđuje načelo Stockholmske konferencije i utvrđuje osnovnu dužnost država da štite morski okoliš.
- Osim navedenog osnovnog načela u Konvenciji su kodificirana još neka oća načela prava zaštite morskog okoliša.
- To je, prije svega, dužnost država da poduzmu sve potrebne mjere da spriječe, smanje i nadziru onečišćenje morskog okoliša iz svih izvora (čl. 194.st.1.) te da osiguraju da onečišćenje nastalo zbog djelovanja pod njihovom jurisdikcijom ili nadzorom ne prouzroči štetu drugim državama i njihovom okolišu, odnosno da se ne proširi izvan područja gdje vrše suverena prva (čl. 194. st. 2.)

- Konvencija UN o pravu mora ostala je okosnicom pravnoga režima zaštite morskog okoliša i nakon Konferencije U Rio de Janeiru.
- Zaštitom oceana, mora i obalnih područja bavi se poglavlje 17. Agende 21 i u njemu se naglašava da odredbe dijela XII Konvencije UN o pravu mora pružaju odgovarajući pravni okvir za ostvarivanje zaštite i održivog razvoja morskog i obalnog okoliša i njihovih prirodnih bogatstava.

Zaštita međunarodnih vodenih tokova

- Obalne države međunarodnih rijeka i jezera zaključuju još od početka 19. stoljeća dvostrane ili višestranne međunarodne ugovore koji su u cijelosti ili djelomično posvećeni zaštiti zajedničkih vodenih tokova od onečišćenja.

- Dok su se stariji međunarodni ugovori odnosili na granične dijelove zajedničkih vodenih tokova, noviji ugovori proširuju područje svoje primjene na cijele slivove, uključujući i pritoke odnosno cijele vodne sustave površinskih i podzemnih voda povezanih s međunarodnim vodotokom, što je nužni preduvjet djelotvorne zaštite.
- Proširenu definiciju vodotoka sadrži i **Konvencija o suradnji na zaštiti i održivoj uporabi rijeke Dunav**, zaključena 1994, koje je stranka i Republika Hrvatska (NN-MU br.2/96)

- Iako se višeće Europe od šezdesetih godina prošlog stoljeća bavi problematikom zaštite i gospodarenja vodenim tokovima i još 1968 usvojilo Europsku povelju o vodama, prva regionalna konvencija u Europi o toj materiji, **Konvencija o zaštiti i uporabi prekograničnih vodotoka i međunarodnih jezera**, zaključena je 1992 u Helsinkiju pod okriljem Gospodarske komisije UN za Europu.
- Republika Hrvatska stranka je Helsinške konvencije od 1996., objavljeno u NN-MU br. 4/96.

- Kao i kod ostalih konvencija zaključenih pod okriljem Gospodarske komisije UN za Europu, strankama Konvencije mogu postati države članice Komisije, države koje u Komisiji imaju konzultativni status i regionalne organizacije sastavljene od država članica Komisije na koje su države članice prenijele nadležnost u pogledu materije uređene Konvencijom uključujući i pravo zaključivanja međunarodnih ugovora.

- Stranke Konvencije obvezuju se sprječavati, nadzirati i smanjiti svaki štetni prekogranični utjecaj.
- U tu svrhu one se obvezuju sprječavati i nadzirati onečišćenje na samom izvoru te osigurati razumnu i pravičnu uporabu vodotokova, rukovodeći se pritom načelom opreza, načelom onečišćivač plaća i načelom očuvanja mogućnosti budućim generacijama da zadovolje svoje potrebe
- Konvencija predviđa sustav prethodnih dozvola nadležnih nacionalnih tijela za izlivanje otpadnih voda u vodotokove, izradu procjene utjecaja na okoliš, izradu planova hitnih mjera za slučaj nezgode, obvezu promatranja (monitoring) stanja prekograničnih vodotokova, suradnju u znanstvenom istraživanju i obvezu razmjene informacija.

- Helsinška konvencija je okvirna konvencija: stranke se obvezuju zaključiti dvostrane ili višestrane sporazume u kojima će razraditi sva pitanja prihvaćena Konvencijom, a postojeće sporazume obvezuju se uskladiti s Konvencijom.
- 1999.god. usvojen je uz Konvenciju Protokol o vodi i zdravlju
- Na globalnom planu usvojena je 1997. u sklopu UN **Konvencija o upotrebi vodenih tokova za druge svrhe osim plovidbe.**
- Dio IV. Konvencije odnosi se na zaštitu i očuvanje međunarodnih vodenih tokova, uključujući njihove ekosustave, od onečišćenja.

Međunarodni ugovori o zaštiti biološke raznolikosti

- Do usvajanja Konvencije o biološkoj raznolikosti 1992 na Summitu u Rio de Janeiru (Republika Hrvatska stranka je konvencije od 1996, objavljeno u NN-MU br. 16/96), međunarodni ugovori posvećeni zaštiti i očuvanju prirode i prirodnih izvora bili su uglavnom posvećeni racionalnoj uporabi zajedničkih živih izvora, zaštiti migratornih vrsti i suzbijanju međunarodne trgovine ugroženim vrstama, ili su se bavili specifičnim ekosustavima.

Među ostalima, to su :

- a) Konvencija o močvarama od međunarodne važnosti iz 1971., izmijenjena 1982. i 1987. (Republika Hrvatska stranka je konvencije temeljem notifikacije o sukcesiji, NN-MU 12/93);
- b) Konvencija o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja iz 1979. (NN-MU 6/2000);
- c) Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženih vrsta divlje faune i flore iz 1973.(NN-MU 12/99);
- d) Konvencija UNESCO-a o zaštiti svjetkse kulturne i prirodne baštine iz 1972. (Republika Hrvatska stranka je konvencije temeljem notifikacije o sukcesiji, NN-MU 12/93);

- Globalna Konvencija o biološkoj raznolikosti iz Rija, koja je stupila na snagu 1993., prvi je pokušaj da se na globalnoj, ugovornoj osnovi izgradi režim zaštite i održive uporabe prirode, zasnovan na konceptu biološke raznolikosti.
- Dva su glavna cilja Konvencije:
  - III. Očuvanje biološke raznolikosti i održive uporabe njenih komponenti; te
  - IV. Pravična raspodjela koristi od uporabe genetskih izvora. (Članak 1. Konvencije)

- **Biološka raznolikost** definirana je u Konvenciji kao **raznovrsnost** među živim organizmima iz svih izvora, uključujući, među ostalima, kopnene, morske i druge vodene ekosustave i ekološke komplekse čiji su dio; to uključuje raznovrsnost unutar vrsta, među vrstama, kao i ekoloških sustava.
- **Održiva se uporaba** određuje kao uporaba komponenti biološke raznolikosti na način koji dugoročno neće izazvati njeno osiromašenje i koji će omogućiti da se zadovolje potrebe i očekivanja sadašnjih i budućih generacija.

- Konvencija potvrđuje načelo suverenosti država nad njihovim prirodnim izvorima i njihovo suvereno pravo da iskorištavaju te izvore (**članak 3.**).
- No to pravo nije neograničeno, nego je podvrgnuto zahtjevima očuvanja i održive uporabe koji su nabrojeni u **člancima 6- 9** Konvencije te pravilu običajnog međunarodnog prava o odgovornosti država da osiguraju da djelatnosti pod njihovom jurisdikcijom ili nadzorom ne prouzroče štetu okolišu drugih država ili području izvan nacionalne jurisdikcije.

- U skladu s načelom zajedničke, ali diferencirane odgovornosti država i posebne odgovornosti razvijenih zemalja, ova konvencija, kao i Konvencija o klimatskim promjenama, izričito uvjetuje ispunjenje obveza od zemalja u razvoju ispunjenjem obveza razvijenih zemalja glede osiguranja financijskih izvora i prijenosa tehnologije.

- Središnju ulogu u nadzoru primjene Konvencije ima Konferencija stranaka, koja je nadležna i za izmjene Konvencije i izradu dodatnih protokola s preciznijim obvezama stranaka.
- Uz Konvenciju je 2000. godine usvojen i Kartagenski Protokol o biosigurnosti kojem je svrha zaštititi biološku raznolikost od prijenosa, rukovanja i upotrebe modificiranih organizama.

